„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Нови Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“
За Угарску Србију, Босну Босну и др. стране земље

на годину	К 34·—	46·—	дин.
на по године	К 17·—	23·—	„
на чет. „	К 8·50	11.50	„

Поједини бројеви стају 12 потура

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској ул. бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 167. У Новом Саду, у уторак 21. августа (3. септембра) 1912. Година XXVIII

Има ли Херцег-Босна своју управу?

У сред велике узбуде, великога метежа на Балкану, Херцег-Босна је поштеђена од свега тога, што данас чини, да на читавом Балкану све ври као у каквом котлу. Иначе Босна и Херцеговина мора се још и данас сматрати као део Балканскога Полуострва, и према својој прошлости Босна и Херцеговина има сва обележја балканских земаља. Али владавина наше монархије од тридесет и четири године над Босном и Херцеговином учинила је то, да те, нашој монархији утеловљене покрајине, живе посебним државним животом, те су данас поштеђене од свега онога, што данас бива на Балкану. Истина, да и у Босни и Херцеговини бива много чега, што је неправично и незаконито, па бивају и неке злоупотребе од стране извршних органа, од полиције, жандармерије, финанса и т. д., али то тек није оно, што данас бива на Балкану. Данас бар нема у Босни и Херцеговини оних *грозота* од стране Турака и Арнаута против Срба, као у суседним крајевима Турске, и у том погледу је бар мирна Херцег-Босна. Али у сваком другом погледу Босна и Херцеговина стоје тако рђаво, да не може бити говора о задовољству становништва. За пуне тридесет и четири године наша монархија није знала створити такове прилике у Босни и Херцеговини, да би могла пред Европом указати на те покрајине и рећи, да је поверени мандат Берлинскога Конгреса од године 1878. савесно извршила. И после тридесет и четири године наша монархија *не може* указати на *задовољно* становништво у Босни и Херцеговини. То не иде на рачун тога, да можда Босна и Херцеговина хоће своју потпуну независност и отцепљење од наше монархије, јер разборити елементи у Херцег-Босни врло добро знају, да судбина Босне и Херцеговине и при окупацији, па и данас после анексије не зависи од воље становништва, него од моћнијих фактора.

Али толико становништво Босне и Херцеговине може захтевати од монархије, да му се даде оно, што би му имало припадати како у духу Берлинскога Уговора од године 1878., тако и у опште у духу онога, што је Европа очекивала од монархије у корист цивилизације и културе.

Али како је наша монархија испуњавала и како све једнако испуњава очекивања цивилизоване Европе?

Кад су велесиле на Берлинском Конгресу повериле мандат нашој монархији за окупацију, нису никад могле помишљати на то, да ће се са тим покрајинама, предатим нашој монархији, поступати као са *освојеним* покрајинама, нити у том смислу, да те покрајине промене господара Турчина са господарем Аустријанцем. Могло би се узети за извину поступка наше монархије, да је у почетку окупације ваљало са променом у положају тих покрајина увести реда, и турски, оријентални режим промењати са европским режимом. Али тај прелаз није смео трајати тридесет и четири године, па и данас још није Босна и Херцеговина дошла у онај положај, у који би требало да дође и који је цивилизована Европа очекивала од наше монархије. *Прави узрок пак лежи у том, што наша монархија поступа са Босном и Херцеговином као са чистом колонијом.* А последица томе је, када Босна и Херцеговина и после тридесет и четири године *нема* **своју** *управу*, него има само такову управу, коју државе тамо у Азији и у Африци извршавају према колонијама. То је однос *господара према туђинцу колонисти.*

Већ сам почетак окупације носио је на себи обележје колонијалнога поступка. За управу Босне и Херцеговине доведен је чиновнички апарат с брда, с дола; из монархије доведени су баш они чиновници, који су према својим верским и народносним осећајима највећи непријатељи становништву, те имали сва својства, да извршавају колонијалну политику наше монархије. Ако се ово извињавало тиме, да Босна и Херцеговина није имала и није могла имати материјала за чиновничко особље ради европске управе, то се наша монархија могла сасвим другачије испомоћи, а не тиме, да је Босну и Херцеговину напунила чиновништвом, непријатељским становништву Босне и Херцеговине. Било је, хвала Богу, у суседству Босне и Херцеговине *способних* чиновника *истога племена*, кога је и становништво Босне и Херцеговине, а који чиновници не би дисали непријатељским духом против урођеника Босне и Херцеговине. А ти би чиновници били Срби и Хрвати, а ту је, наравно, требало бирати такове чиновнике, који не бе били прости штребери, већ би имали колико-толико народнога осећаја.

У том погледу може се указати на управу у *Србији* у почетку после њенога ослобођења. Наравно, да у Србији за време Карађорђа и Обреновића, кад се хтела установити европска управа, није било људи, који би извршавали такову управу. Па шта су радили Карађорђе и Милош Обреновић? Доводили су људе Србе из ових крајева, да започну европску управу. Многи српски војвода, потоњи »советник“, који је знао извојевати Србији слободу, као неписмен наравно није знао по европски управљати, него су му били у помоћи писмени Срби из ових наших крајева. Отуд је постала из онога доба она изрека којега „советника“: „Дај ти мени доброга *ћашу*, па да видиш, како ћу ја то све лепо уредити!“

Наша монархија није тако чинила, већ је из Галиције довела *најватуцаније католике*, да кроје капе Србима и муслиманима. А ти чиновници из Галиције су баш били они, који су прикладни, да изводе колонијалну политику наше монархије у Босни и Херцеговини.

Али ако се могло у Бечу и Будимпешти извинити, да у Босни и Херцеговини није било способнога материјала за чиновништво, то *није* ово могло вредити у *недоглед*. Та извина могла је трајати коју годину, али *није* могла и није *смела* трајати *пуних тридесет и четири године*. Данас у Босни и Херцеговини има *пуно способних, академски изображених људи, и то баш изображених на аустријским свеучилиштима*. Има по избор доктора права, медицине, техничара, па оних, који су свршили више *агрикултурне* школе. Данас не може више вредити она извина, да у Босни и Херцеговини нема материјала за чиновништво, *за управу земље од стране урођеника*. Данас пак, после тридесет и четири године, највише ако који урођеник дође до места каквога подворника или до каквога потчињеног чиновничкога места. Можете *на прсте избројати оне* чиновнике Босанце и Херцеговце, који су на каквом видном чиновничком месту.

Мора човеку памет стати, кад у новинама чита, да овај или онај потпуно академски изображен Босанац и Херцеговац мора да бега из своје отаџбине, да себи нађе места у иноземству. Баш ономад читасмо, да је један Босанац, који је свршио вишу агрикултурну школу у Бечу, морао оставити *Босну*, да себи нађе места у *Хрватској*.

Не!, данас Босна и Херцеговина *нема своју управу по својим домаћим синовима, већ све по туђинцима, својим непријатељима*. То је све колонијална политика, удешена, да се *искоришћава* Босна и Херцеговина *за монархију* — и материјално и путем непријатељскога *чиновништва*.

Па шта је са тобожњим *босанским уставом?* Кад је Турска добила устав, па пошто је Херцег-Босна по Берлинском Уговору од године 1878. сачињавала бар *теоретски* саставни део отоманске царевине те би Босна и Херцеговина морале шиљати своје посланике у Цариград: то су у Бечу *ускорили* анексију, те дали Херцег-Босни *устав*, како посланици Босне и Херцеговине не би ишли у Цариград, него да иду у Сарајево. Али како данас изгледа тај босански устав? Није ли министар Билински рекао, да ће оно бити, што *он хоће, а мимо босански устав и сабор*. Хе! па посланици у Сарајеву рекли су још пре Билинском: *„Не треба нам такав устав, где се све без нас свршава у Бечу и у Будимпешти.“*

Данас ствар стоји тако, да Босна и Херцеговина немају *своју управу*, јер земљом управљају *туђинци, непријатељи становништву, а* Босна и Херцеговина *немају ни устава, јер у сарајевском* сабору бива оно, што хоће у Бечу и у Будимпешти, а то је министар Билински рекао без околишења.

Па у чему се данас разликује Босна и Херцеговина од других покрајина у Турској? У том, што данас у Босни и Херцеговини *нема оних турских и арнаутских грозота* против хришћана, али иначе у Босни и Херцеговини је иста *туђинска* администрација, као у Турској против хришћана.

Тако цивилизирана Европа није себи представљала окупацију, а после анексију Босне и Херцеговине од стране Аустро-Угарске.

Из автономије.

I.

— Како ће изгледати будући народно-црквени сабор. —

У отпису министра-председника Лукача на српског патријарха, којим се саопштава укинуће народно-црквене самоуправе, напомиње се и то, да ће се ускоро сазвати народно-црквени сабор, да направи **„нову автономију“** у једном јединном организацијоном статуту, у једној јединој уредби, у којима ће бити све управне ствари митрополије карловачке регулисане и одређене.

То је другим речма ово речено: Укинули смо вам силом своје власти **„стару автономију“**, али ћемо вам дати **„нову автономију“** и зато ће се сазвати народно-црквени сабор, да то уз одобрење државне владе спроведе.

То по себи не би било рђаво, јер и народ је увек за тим тежио, да му се автономија **коначно** уреди. Само није смео томе приступити из врло простог узрока: што се бојао, да ће угарска влада и то употребити, да **утутне** унутра „силом своје власти“ толико октројака, или, да српски кажемо, толико *промена* једнострано и самовласно, — да би та — тако промењена — уредба сасвим нешто друго у себи садржавала, него што наш сабор хоће и наш народ жели.

Код стварања автономних уредаба решавају два фактора: српски народно-црквени сабор и државна влада. Наш сабор гради автономну уредбу, па ју онда подноси државној влади на одобрење, на краљевску санкцију и тек онда има важност такова уредба. Државна влада има права да поднесену уредбу одобри или одбије, и са својим примедбама и замеркама нашем сабору натраг поврати, да ју сабор преиначи. Тада сабор може *те примедбе прихватити или не прихватити*. Дакле, мора бити *споразумно између сабора и владе, а не једнострано само по влади*. **То је прави и законити пут.**

Међу тим, за ових 45 година — од када важе код нас темељни државни закони — није тако бивало. Није угарска влада *натраг враћала* од сабора поднесене уредбе са својим замеркама, него је поднесену уредбу *једнострано онако променила, како се њој свидело*, тако, да је та уредба сасвим нешто друго била, него што је сабор мислио и што је српски православни народ очекивао. То је та **октројка**. А таких има пуно у нашим уредбама.

Угарска влада није се дакле осврнула на жеље сабора и народа и на јасну одредбу темељног државног закона, него је имала пред очима само своје интересе, — интересе своје

државне моћи, да осигура себи путем автономних уредаба што јачи и већи уплив на црквену и школску управу у нашој цркви — *наравно за своје политичке цели.*

Па јесу ли се угарске владе при таким поступцима држале бар и закона? Никад ни једна! Она се није ослањала на законе *ни на правду и правицу, него на државну моћ.*

Ево како гласе §§ 3. и 4. IX. зак. чланка о српској и румунској самоуправи:

»Одељене грчко-источне вероисповести у две једне од друге независне црквене области своја у 8 §-у XX. закон. чланка 1848. ујемчена автономна права одељено врше, *придржавајући Његовом Величанству право највишег надзора, које се има уставно вршити*, верни горе речене две митрополије имају право, да своје црквене, школске и на ове односне закладне ствари, у границама државних закона, одељено на својим црквеним саборима (конгресима), што ће их дотични митрополити уз претходну пријаву Његовом Величанству од времена на време сазивати, **самостално** решавају, уређују, а по својим органима **самостално** рукују и управљају у **смислу правила**, што ће их на тим конгресима установити, а *Његово Величанство потврдити.*«

»Верни обеју митрополија имају право, такођер уз придржавање права највише потврде, *да своје црквене саборе (конгресе) устроје*«

Закон је јасан, да не може бити јаснији. У њему је на првом месту наглашено, да Његово Величанство врши право врховног државног надзора **уставним путем** — дакле уз одговорност не своју, него парламентарне угарске владе. Криво схваћају, дакле, краљевску одлуку о укинућу автономије они сународници, који мисле, да се против тога краљевског чина не могу никакви кораци чинити у границама закона. Могу се чинити и чинићемо и путем јавних гласила и путем митрополијског збора, па и путем представке на највише форуме у држави.

Друго: видимо даље у цитираном закону државном, да поменуте вероисповести своје ствари са црквеним саборима **самостално** решавају и уређују; **самостално** рукују и управљају по правилима, што ће их **на тим конгресима установити.**

Па шта то значи? То значи јасно и гласно: да православне вероисповести *„самостално“* на својим конгресима установљавају правила, по којима ће управљати автономијом, а влада има само право да *одобри или не одобри* та правила. Али да већ једном одобрена правила **поништи**, то нит' има у закону нит' може бити.

Ма да смо у нашим уредбама имали пуно октројака, али како је било да је било, имали смо ипак нека правила, којих смо се држали.

Али дође ти нека влада, која се не осврће ни на државни закон ни на потврђене уредбе, него узе у руке косу, па покоси све. Па кад је тај акт извршила, није га ни саопштила најнадлежнијем фактору, автономном законском представнику народа српског — нашем сабору, него је **заповедила патријарху,** да тај акт укинућа автономије изврши. И он, послушан — као што је у свему — изврши без икаква приговора то неуставно дело, које не одговара закону. Тако, као што је овде урађено са нашом автономијом, не ради се у уставној, него у апсолутистичкој држави. И зацело, да то не би ни једна друга угарска влада учинила, него ова, која је без икаквих скрупула 180 посланика са послушном већином на сокак избацила.

Али ниједан досадашњи и будући српски патријарх и митрополит не би такову наредбу владину без приговора, без ремонстрације на владу и Његово Величанство извршио. Али патријарх *Лукијан заборавио је, да живимо у уставној држави*; заборавио је, какве дужности има као поглавица овопредеоне српске цркве, него је узео лопату, па једну по једну санкцијонисану и кроз 30 - 40 година фунгирајућу уредбу према заповести Лукачева министарства кроз прозор избацио. Али, ево, ни после спроведбе укинућа никакве кораке не чини према том чину у интересу народа и повређеног темељног закона.

Многи нас питају: *је ли автономија укинута или суспендована?* Ево нашег мишљења о томе: *„Ауто“* грчка је реч и значи „сам“ (сопствено), *„номос“* значи закон, дакле *»самозаконије«* или самоуправа. Самоуправе ми сада *немамо*, јер је државним актом уклоњена. Дакле је *укинута*. Хоћемо ли добити *„нову“* автономију или самоуправу и какву — то ћемо видети.

Али по нашем мишљењу није само автономија укинута, него је уједно Лукачево министарство темељни IX. зак. чланак од 1868. г. *суспендовало* — за **српски православни народ**, а за румунски је остао у крепости.

Тај закон не познаје никаква мораторијума, никаква застоја у вршењу тим законом зајемчених нам права. По том закону требала је функцијонисати **стара** *автономна машина* све дотле, док не би „**нова**“ у живот ступила. Зато и кажемо: **автономија је укинута**, а закон државни за нас Србе православне *суспендован*, јер се не управљамо по закону, него по министарској наредби.

II.

— **Нов изборни ред.** —

Министар-председник у свом отпису ставља нам у изглед нов »конститутиван« сабор, т. ј. такав, који ће градити *организацијони статут.*

Е, па лепо! Али како ће тај сабор изгледати? Ко ће га бирати? Из колико ће се и каквих чланова састојати? Краљевском одлуком укинут је *стари изборни ред*, који је постао законитим путем А *новога* немамо. Дакле како ће се бирати и на ком основу? Министар-председник био је тако добар, да нам у свом отпису обећа, како ће нам он сачинити *нови изборни ред* за овај сабор. Може се мислити, како ће тај изборни ред и како ће тај сабор изгледати. Познаје се светац по вечерњу!

О намерама угарске владе у том погледу дознали смо приватним путем ово: Сабор тај биће састављен по старом препотопском реду од пре 50 година из 25 свештеника и 50 световњака. Али свештеничке посланике не ће бирати народ са свештеницима заједно, него сами свештеници између себе; 50 световњака, који су се негда састојали из 25 »цивила« и из толико исто граничарских официра, а доцније 25 из провинције, а 25 из границе — сада ће министар-председник у договору са патријархом **преполовити**, на место друге половине световњака означити **25 вирилних чланова сабора**, у које ће ући све проте, директори гимназија, препарандија и школски референти, председници Матице Српске и других неких просветних завода.

Једном речи, сабор ће бити тако састављен, тако клерикалан и конзервативан, да ће патријарх имати у њему увек огромну већину. Оних 25 чисто световних посланика представљаће вечиту мањину, вечиту опозицију, која ће увек протестовати против незаконитог сабора, против октројисаног изборног реда, али ће увек остати у мањини, увек ће бити надгласана.

Ето, таква нам се спрема попара. А активно изборно право тако ће се искасапити, да маса народа не ће у њему учествовати, него по цензусу општине и одбори.

Тај, тако биран и састављен сабор прихватиће онакав **јединствени статут**, какав му влада и епископат буду предложили. Такова ће изгледати наша „**нова**“ автономија.

Министар ће заповедати патријарху. Патријарх сабору и епископату. Сабор епархијама, епархије општинама, општине народу. Дакле један апсолутистичан, бирократски апарат од горе до доле, у коме ће српски патријарх бити експонент министра-председника. Автономија ће бити велика бирократска машина, у којој ће народ бити нула. Он ће ту машину својим плећима окретати.

Познајући силовитог министра-председника и **послушног** патријарха, тешко да та „предсказанија“ не ће бити истинита. Па quid tunc?

Шта ће онда народ? Шта ће народне странке при такову очајном стању? Какав ће положај заузети и хоће ли се упустити у такове изборе? Хоће ли се народни људи примити мандата за такав октројисан сабор или не ће?

Тежак положај! Ако се не приме, биће изабрани сами клерикали и конзервативци и владинци, који ће свачему запевати *„осана!“* Ако се упусте у изборе и приме се мандата, онда ће у неку руку признати незаконито стање. У таквим случајевима догађа се и то, да се опозиција упусти у изборе и на незаконитој основи, само у цели, да у сабору себи створи већину (ако може). Па кад уђе у сабор, она одбије предлоге владине и са протестом против незаконитости развиће се са сабора или прави опструкцију, да би тиме предупредила примање за народ неповољног организацијоног статута. Ако се пак и ту држи народ у пасивности па се реакцијонаран јединствени статут усвоји, санкцијоните и спроведе: онда се пређе преко опозиције и преко народа — на дневни ред, као да га и нема на свету.

Народне странке имаће многе и тешке задатке да реше. А народ има очајну борбу да издржи. Али све се то може преболети, ако буде братског и сложног рада и пожртвовања за народна права.

Балкански „бабин буџак“.

— Турци нападају и грчку границу. — Арнаутски устанак. — Ратоборност бугарског народа. — Србија и стање у Турској. — Турска зверства у Санџаку. —

Док се европске велесиле тезмају око оног предлога аустро-угарског министра иностраних дела Леополда Берхтолда, дотле **Турска и даље тера свој опаки занат.** После толико напада на Црну Гору, после страшних турских зверстава у Кочанима, Беранима и Сјеници напала је сада редовна турска војска и на **грчку** границу, где је **убила** једног грчког официра. Види се, да Турска силом хоће да изазове конфлаграцију на Балканском Полуострву. Она мисли (као и они око сарајевског »Земана«), да се хришћанске државе на Балканском Полуострву боје онога турског: „Суз бре!“ Нека само европске велесиле пусте хришћанске државе на Балканском Полуострву, да се разрачунају с азијатским дивљацима, па ће невине, од Турака искасапљене хришћанске жртве убрзо бити освећене.

Арнаути се још нису смирили. Они још једнако бију бојеве с Турцима, а у Пећи и околини влада потпуна анархија.

У Бугарској све више пламти народно огорчење против турских варвара и **бугарски народ једногласно тражи рат против Турске,** како би се Македонија ослободила. Бадава бугарска влада даје неке миљубиве изјаве: рат је између Бугарске и Турске питање врло кратког времена.

Српски министар иностраних дела Јован **Јовановић** је у разговору с бугарским дописником берлинског »Локаланцајгер«-а дао важну изјаву о балканској политици краљевине Србије, а нарочито је истакао, да између јавнога мњења у Србији и онога у Бугарској постоји потпуна сагласност.

Ниже доносимо још неке појединости о турским зверствима у Новопазарском Санџаку. У иоле осетљивијем човеку мора се душа ускомешати на те грозоте, које бездушна Европа на срамоту XX. века сматра за неку ситницу, због које није вредно нарушавати њен омиљени, отрцани status quo у Турској.

— Турски нападаји на грчке карауле. —

Атина, 18. (31.) августа.

Ономад су турски војници **напали** грчке карауле Аргиропули, Пророк Илија и Тавил Вриси, при чему су **убијени** један грчки наредник и пет војника. У другом једном окршају **убијено** је два турска војника. Грчко војно министарство је наредило, да се појачају пограничне страже. Поведена је строга истрага.

Цариград, 18. (31.) августа.

Из **Солуна** јављају: На грчко-турској граници догодио се је **сукоб** између грчких и турских пограничних војника. При томе је један грчки подофицир **погинуо**, а два војника су **рањена.** Турци нису имали губитака. Овај се сукоб збио због тога, што су грчки војници ловили на турском земљишту. (Не ће бити тако! — Ур. »Бр.«)

— Устанак и анархија у Арбанији. —

Солун, 18. (31.) августа.

У околини Ђакова и Пећи влада **потпуно безвлаће.** Нема више власти, јер Арнаути прогањају чиновнике. У Скопљу је постављена комисија ради постављања нових чиновника. Читав низ неомиљених чиновника биће збачени. Запетост између Срба и Арнаута све је већа. Бојати се крвавих сукоба.

Цариград, 18. (31.) августа.

У погледу захтева, које стављају Арнаути скадарског вилајета, чује се, да они захтевају особито нову поделу општина и да се примењује стари закон о брдима т. зв. дукађински законик. Турска влада је, кажу, вољна да им испуни жеље.

— Сјенички бегунци се враћају. —

Београд, 18. (31.) августа.

Становници из Сјенице и других места, који су побегли испред покоља, враћају се у своју постојбину, јер је услед доласка турске војске мир. (Ал' докле? — Ур. »Бр.«)

— Ратоборност у Бугарској. —

Софија, 18. (31.) августа.

Бугарски народ **једногласно тражи рат против Турске**, да се ослободи Македонија. Говори се, да се бугарска влада најпосле не ће моћи одупрети наваљивању народном. Рат ће се моћи избећи само тако, ако Турска даде Македонији самосталну владу под једним хришћанским гувернером. Вођа бугарске опозиције у Софији **Генадијев** изјавио је, да је дошла хора, да се удара.

Цариград, 18. (31.) августа.

По „Икдаму“ је бугарски министар-председник уверавао турског отправника послова у Софији, да бугарска влада, упркос одржаним митинзима, не намерава прекинути политичке односе са Турском. И раширена вест, да Бугарска искупља војску на турској граници, одлучно се пориче. Бугарска ће влада све употребити, да одржи мир.

— Балканска политика Србије. —

Берлин, 18. (31.) августа.

Српски министар иностраних дела Јован **Јовановић** рекао је београдском дописнику берлинског »Локаланцајгер«-а о положају на Балкану ово:

„Стање на Балкану је још **увек опасно**, ма да је Порта испунила арнаутске захтеве. Све зависи од могућности, да Порта установи мир и ред у унутрашњости. **Србија врло пажљиво прати** даљи развој догађаја и

решена је, да се — ако би били угрожени њени народни и државни интереси — **енергично заложи** за очување тих интереса.

Српско-бугарски савез, о ком се сада у јавности толико говори, не постоји као писан уговор, али, што је можда важније, **постоји скоро потпуна сагласност јавнога мњења у обе земље о апсолутној потреби заједнице**, заједничког поступања ради заштите државних и нацијоналних интереса обе државе. После анексијоне кризе настало је приближење између Бугарске и Србије, пошто се увидела потреба политичке сагласности између обе државе. Излев садашњих **врло добрих** односа су поновне узајамне посете политичара, научењака, индустријалаца, друштава а особито напрегнут рад на ојачању и изградњи узајамних економских односа.

Са **Црном Гором** такође **нема писаног уговора**, али како **становништво у обе државе у срцу и у души гаји исте осећаје**, то ће ове државе у случају опасности по српске народне интересе, ако буде затребало, ићи заједно.

Предлог грофа **Берхтолда** ми није подробно познат. Ако ће он очувати стара народна права свих балканских народа, могао би се примити уз јемство великих сила. Али бојати се, да ће тај предлог **ићи на руку Арнаутима** на рачун осталих балканских народности у Турској. Ако то буде, морале би све балканске државе одлучно бити *против* такова предлога, а то би их упутило да се збију у једно коло, у чему се јавно мњење свих балканских држава већ сложило.

— Из устанка хришћана у беранској нахији. —

Сплет, 18. (31.) августа.

Овдашње „Наше Јединство" има са Цетиња овај нарочити извештај:

»Злогласни Арнаути Руговци, мухамеданци, ступови Младотурака, који су код Мојкова уз турску редовну војску тако срдно *насрадали од Црногораца*, успламтили су жељом за осветом. Прилика се брзо нашла. Неколико српских чобана из села Калудрана у беранској нахији виђено је са пушкама, које су понијели, да бране себе и стоку од дивље звјеради и од горих лупежа руговачких.

Пошто није раји дозвољено носити оружје, то су кренули Руговци, »чувари реда«, у маси, да би по уобичајеноме начину рају на »поштовање закона« позвали. Упали су изненада у село Калудране и у Будињанску планину. *Запалили* и **искасапили све**, што им је под руку дошло. *Покоље и паленина протирила се на пола хришћанских села* беранске нахије.

Нечувене грозоте, што их починише, познате су и вашим читаоцима. **Дјеце и жена, убијених и измрцварених, безброј.** Војска, која се је кренула заједно са жандармеријом из Берана, да успостави ред, придружила се зликовцима руговачким. Ужасним насиљима дивљака до очаја доведено српско становништво *лашило се оружја, да своје* и свог робља животе скупље прода.

Устанак је букнуо у цијелој беранској нахији. Разјарена војска падишахова хтјела је да *у крви безбраних жена и невине дјеце опере своју војну част*, коју су Црногорци тако згодно код Мојкова осакатили. За сломљени црногорски зуб разбили су Црногорци турску чељуст. С тога толико разјарење Турака. Становништву беранскоме пошло је за руком да неки, иако незнатни број рањеника, пренесе у пољску болницу на Андријевицу (пограничко мјесто црногорско. Ур.) Да би ваши читаоци могли барем колико толико створити појам о ужасима, те су их Турци починили, доносимо из аутентичног извора имена жена и дјеце изнакажене:

У пољској болници на Андријевици налази се до 25. августа у све донесених из беранске нахије 47 рањеника, међу њима 8 жена и 4 дјеце. Поименце: Дјеца: 1. Радивоје *Кнежевић* из Доње Ржанице, 12 му година, рањен у родној кући из пушке Маузерове 15.|8. Зрно му је пробило обе ноге извише чланака; 2. Васо *Поповић* из Будимља, 7 год., рањен у Калудри из Маузеровке у десни бок; 3. Филип *Поповић* из Будимља, 12 година, рањен 18.|8. у Крешеву из Маузеровке из *непосредне близине* у трбух; 4. Аксо *Јоли*ć, дјете од једне и по године, из Ржанице, *рањен грозно у родној колиби.* **Докле су једни убијали његова оца и старију сестру, дотле су други хћели да му силују мајку.** Несретница се сувише очајно бранила, те су је зликовци, не могав задовољити свој живински нагон, *убили* на мјесту. **Маломе Акси су откинули** уд за плођење и десно јаје. Осим тога добило је несретно дјетенце *двије ране ножем* у десно бедро и једну рану у исто бедро од зрна Маузеровке.

Жене: 1. Плана Рајчевић из Г. Села од 24 год., рањена је у Прачевцу 18.|8. из Маузеровке у десну страну плућа; 2. Микна Бабовић из Луга, од 15 година, рањена је из Маузеровке у родитељској кући у непосредној близини у десну страну лица; 3. Станица Аковић из Луга од 65 год. Зрно јој ушло у отвор десног уха, а изашло испод лијевог ока. 4. Радосава Новаковић 30 г., рањена 16.|8. у својој кући од топа у лијево стегно. Понесен виши дио унутарњих мишица. 5. Милка Јашаревић из Ржанице, 18 г., рањена у Буче од топа у десно кољено и стегно. Бедрена кост пребијена. 6. Марија Рајчевић из Г. Села, од 28 г., рањена 18.|8. на земљишту Долац из Маузеровке у лијеву руку. 7. Јевреја Боричић од 85 г., рањена у лијеву страну плућа из пушке мартинке. Донесена на Андријевицу смрт ју је, јер се рани већ придружила гангрена, избавила мука.

Остали рањеници су мушкарци, од којих се 26 *тешко рањених* налази у болници, а остали су у приватне куће. За болницу узета је школа. Три доктора.«

Нека ово прочитају Бетман-Холвег, Берхтолди и други туркофили, па нека по души кажу, је ли још који народ чак и у данашњем „просвећеном" добу претрпео већих мука него што их је претрпео и још трпи *српски* народ!

— Како је искасапљен беранског кајмакам Илија Поповић. —

Из Сјенице је сарајевска „Српска Ријеч" добила овај допис о мученичкој смрти Илије Поповића, бившега кајмакама у Беранима:

„Мутесариф сјенички позвао је Поповића на мухабет. Пошто су мало промухабетили, покојник је пошао из Конака у чаршију. На томе путу нападоше га зликовци Арнаути, којих је било 500–600 људи. Заустависши кајмакама, *раширише му руке*, а један од њих *извади нож и забоде му га у прса*. Други један Арнаут удари га два пута ножем па га с врећом, пуном камења, узеше ударати и по глави, док му је нијесу *сву смрскали*. Кајмакам је у великим мукама умро. У том су га *ограбили*, скинули му хаљине, поробили злато и паре му одузели; једном ријечи, оставили га у гаћама и кошуљи на чаршији. *Мртвац је лежао на чаршији пуна дана.* Нико му није смио од Срба прићи. Који је год од зликоваца Арнаута наишао покрај мртваца, ударио је каменом по њему. Срби нијесу смјели из кућа изаћи, нити су смјели мртвом прићи; тек након три дана Арнаути су покојника метнули у тезгере и предали га сјеничком свештенику рекавши му: »Чуј, попе, ево ти твога пса, укопај га!«

Исти дан су из Нове Вароши пошли на муаћему у уђумат адвокат из Нове Вароши г. Периша *Лакичевић* и Гојко *Цуцић* у Сјеницу и кад су дошли у српску махалу, до цркве, истрчале су жене вичући из кућа: „Чујте, ако мислите спасти свој живот, бјежите!« На то су њих двојица побјегла у српска села, и за њима су трчали Арнаути и гонили их с пушкама да их убију, али на њихову срећу спасли су живот. Заиста страшно и грозно!«

И све те грозоте бивају у вечну славу европске химне о status у quo, док се једном пехар горчине и патње српског народа сасвим не проспе!

НОВИ САД, 20. августа 1912.

— Нови комесари у конзисторији бачкој. Наименовани су и примили су се дужности у тој конзисторији ови: Од свештеничког реда Љубомир *Купусаревић*, окр. протопрезвитер сомборски, Милан *Тирић*, окружни протопрезвитер новосадски, Василије *Теофановић*, парох чуруШки и Јован *Вујић*, парох ст.-стапарски. А од световних: др. Јован *Лалошевић*, адвокат из Сомбора и Павле *Терзић*, управитељ препарандије из Сомбора. Потпредседник је овој конзисторији архимандрит ковиљски Г. *Видицки*.

Дакле отпочело се и примају се. Ако се тако почиње пасивна резистенција, зло се почиње. Шта на то веле народне странке?

— Укидање српске народно-црквене автономије и Срби владини посланици Као што дознајемо, ради се на том, да *Срби владини посланици* на државном сабору, и то не само владини посланици из Угарске, него и сви делегати из Хрватске и Славоније, на броју свега њих двадесет и двојица — *корпоративно предстану* угарском министру-председнику у ствари укинућа српске народно-црквене автономије, а за тим да један од њих по споразумном тексту о томе *интерпелира владу* у првој седници заступничке куће угарског сабора.

Тога ради су посланици г. г. Риста *Телечки*, др. Живко *Богдан* и Милан пл. *Зако* послали свима Србима посланицима на угарском и хрватском сабору писмо, у коме их зову на *договор* у тој ствари за 3. (16.) септембра о. г. у Будимпешти. Договор ће се одржати у 10 с. пре подне тог дана у саборској згради.

Тој акцији се можемо само радовати, јер је то знак, да је осећај о повреди автономије продро у *све* слојеве наше интелигенције и нашега народа и да хоће *сви* живо и једнодушно да учествују у одбрани автономије и санирању извршених и спроведених повреда, које су народна права из темеља пољуљале.

Политички преглед.

— Шта смера мађарска опозиција. Као што смо јавили, један од најратоборнијих чланова мађарске опозиције на угарском сабору, гроф Михаило *Карољи*, посетио је у Тисадобу оболелога грофа Јулија *Андрашија*. Оба грофа су се саветовала о плановима опозиције за јесенско саборско заседање. Том приликом је гроф Андраши изјавио, да ће и он *активно учествовати* у борби опозицијоних странака противу владе, а ако и опет *полиција* буде улазила у саборницу, даће се и он (гроф Андраши) силом навести.

Сутра, 3. септембра, држаће седницу извршни одбор мађарских опозицијоних странака и у тој седници ће гроф Андраши радити на том, да се донесе формалан закључак: да *опозиција не ће мира*, док год министар-председник Лукач и председник гроф Тиса не напусте своја места.

— Убрзана градња енглеских убојних бродова. Енглески адмиралитет је решио, да убрза довршење ратних бродова, који се сада граде. Зато су краљевске бродарнице упућене, да се дредиот »Iron Duke«, који је тек новембра требао бити спуштен на море, има месец дана раније спустити, како би се могло одмах почети с градњом новога супердреднота, који је предвиђен у текућем флотском прорачуну.

Иначе је Енглеска читав низ својих лаких извидничких крстарица, које су до сада носиле топове 12-фунташе, преоружала топовима од 4 палца.

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 20. августа 1912.

— Народни устаници не треба да се јављају. Службени лист угарске владе објавио је наредбу домобранског министра, по којој се повремене пријаве народних устаника у Угарској и Хрватској ове године не ће одржати.

— Порезни списак. Новосадски варошки магистрат издао је ову објаву:

Порезни спискови предузећа и удружења, што су обвезани на јавно давање рачуна, установљени за ову годину, изложени су били на јавни увид од 10. (23) до 17. (30.) августа о. г. код порезног одељења варошкога магистрата (Варошка кућа 14. врата) те они, који су прошле године већ били опорезани, могу у току у току 15 дана, што долазе иза излагања списка ни увид, они пак, који су ове године први пут опорезани, могу у току 15 дана, што настају после прописа порезе, уложити призив непосредно код кр. уг. финансијске дирекције у Сомбору.

— То је човек! Један сарадник сентомашког »Народа" послао је овом српском листу ове редове: „У нашем селу живи један врло поштен човек. Исти се био тако *одао пићу*, да није имао границе и да је срамотио своју децу, која су већ одрасла била, а уз то је *много на пиће трошио*. Пре осам година задао је поштену реч, да никаква опојна пића не ће узети у уста. Што је рекао, то је и одржао. Сад он сам о томе прича ово: ‚Сад сам много здравији, добро једем, у кући ми сви весели. Као човек седнем сад па се са друштвом лепо разговарам и саветујем о кућевним пословима; док је пре моје друштво бегало од мене, сад се купе сви око мене. Кућа ми напредује. Посао сваки на време свршен. А колико сам тек заштедио! Да сам само једну круну попио дневно, што је мало, сад је 2920 дана, како не пијем, то сам онда *уштедио 2920 круна*!' Ето, шта може да учини прави човек, па да усрећи и себе и своју кућу!«

— Девојачко Васпиталиште Св. Мајка Ангелина у Будимпешти *(VI. Váczi utca 63. II. em)* прима пријаву за школ. год. 1912|13., на захтев родитеља шаље заводске проспекте и даје обавештаје.

НОВЕ КЊИГЕ: Др. М. Тривунац: *О Немцима* К 2·50. — *Златни Праг, илустровано*, 30 фил. Гершић: *Светозар Милетић*; *О години 1848.* — *Дела Буре Јакшића* К 15·– Шаље, и на отплату, издавач: **Напредак — Земун.**

Новости са стране.

— Судије и адвокати у талару. Недавно је кр. уг. министарство правде послало свима среским судовима, кр. судбеним столовима и уопште свима судбеним форумима ради давања мишљења и проучавања нацрт, којим би се — по енглеском и немачком обичају — одредило ношење талара у облику протестантске мантије и капе, налик на капу римских свештеника. Тај талар и ту капу би у будуће имали обући сви судије, адвокати и судски бележници за време расправе, односно доношења пресуде.

— Страшно дело полудела швајцарског војника. У Романсхорну (у Швајцарској) изненада полуди један швајцарски војник, који је дошао на оружну вежбу те је отворио паљбу из пушке на мимопролазнике. Убио је три особе, а тешко ранио њих четворо. За тим је побегао и у мраку се сакрио. Успут убије још три особе и многе рани.

Соколски гласник.

— Оснивање Српског Сокола у Избишту. Забаву са играном приредила је Избишка Омладина јуче, у недељу, 1. септембра 1912. у просторији гостионице Мише Катре »Код златног јелена«) прође Л. Јованчић). Чист приход је намењен оснивању Српског Сокола у Избишту. 1. И. Бајић: Песма Српских Соколова, пева избишки омладински мушки збор. 2. Ф. С Вилхар: »Расти ружо«, четворопев певају »*«. 3. Љ. Ненадовић: »Шетња једног стенографа по вашару«, монолог изводи г. Лука Бокоров. 4. а) Бетовен: »Молитва под звездама« (соната бр. 57); б) И. Бајић: »Винска песма«, пева избишки омладински мушки збор. 5. И. Бајић: Српске народне песме, свира избишки омладински тамбурашки збор.

— Свесоколски слет у америчким листовима. Овогодишњи прашки соколски конгрес налази накнадно свој одјек и у америчким листовима. Веома раширени и најстарији амерички часопис »Leslies Weekly« доноси у свом броју од 1. августа под насловом *»Један од највећих гимнастичких конгреса у историји«* на читаве две стране фотографије простих вежба и вежба у одељењима. Исто тако су донели описе и слике о последњем свесоколском слету чикашки дневни лист »Daily News«, „Evening Post« и њујорШки »Times«.

Авијатика.

— **Утопио се авијатички пар.** Из Лондона јављају: Авијатичар *Рамзе* и жена му пали су за време летења у море те су се свакако тамо и утопили.

НОВИЈЕ.

Љубљана, 19. августа. На великим маневрима III. (градачког) корпуса дивизије су сазивом великога броја резервиста **утроструче**не. Са надлежне стране уверавају, да то није привремена мобилизација, него да је то захтевао „интерес службе.“

Цетиње, 19. августа. Министар унутрашњих дела **Пламенац** вратио се јуче у Андријевицу, пошто је успешно свршио свој задатак и успоставио мир на граници. **Џавид** паша је усвојио све захтеве беранског становништва. Хришћанске породице, које су пребегле у Црну Гору, а које броје свега 3744 глава, спремају се, да се врате.

Цариград, 19. августа. Грчко посланство је предало Порти усмену ноту, у којој Грчка упозорава Порту на најновији турски напад на грчку границу те се тражи истрага.

ТЕЛЕГРАМИ

УРЕДНИШТВУ »БРАНИКА«.

Опасно стање на Балкану.

— Велики митинг у Београду. — Помен покланим жртвама. — Покрет на острву Самосу. — Арнаутски изгреди. —

Београд, 20. августа. На великом народном збору, који је приредила Народна Одбрана, а на ком беше 3000 учесника, држани су јуче **ратоборни** говори. Збор је усвојио резолуцију, у којој се влада српска енергично позива, да спречи уништавање Срба у Турској и да тражи задовољштине од Турске. Збор се разишао уз усклике: **»Рат Турској!“**

Петроград, 20. августа. Овде је одржан импозантан помен Словенима, који су поубијани у Македонији и Старој Србији. У цркви беху чланови »Славјанскога Благотворителнога Общчества“ и многи овдашњи Словени.

Атина, 20. августа. После бурне скупштине на острву Самосу конзулима велесила-заштитница предат је предлог, у коме се тражи, да турска војска напусти острво, а темељни закони да се подвргну ревизији. Турска жандармерија је хтела да посредује, али је разоружана. Руски конзул је обећао, да ће турске трупе напустити острво, чим буде организирана жандармерија.

Цариград, 20. августа. Гомила Арнаута обила је тамницу у Вратишту и пустила 70 ухапшеника на слободу. У Вратишту је потпуно безвлаће.

Солун, 20. августа. У Ђаковачкој шуми било је боја између турских жандарма и бугарске чете. На обе стране **погинуло** је више бораца.

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

ОГЛАСИ.

Др. Лаза Марковић

ЛЕКАР

вратио се у Нови Сад и прима болеснике у свом стану на Деакову Тргу бр. 3 пре подне 11—12 и по подне 3—4 сахата.

437 1—3

Ад бр. К. 35/I. през. ех 1911.

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на једно упражњено место у стипендијској заклади Петра Божића са стипендијом од 800 К годишњих.

На ту стипендију могу компетовати Срби источно-православне вере, из Епархије Темишварске, који се уче на којој академији, или на којем свеучилишту.

Првенство имају оснивачеви рођаци, ако су источно-православне вере.

Са потребним сведоџбама о свршеним наукама и имовном и здравственом стању, као и са крштеним писмом молитеља снабдевене молбе, ваља поднети овој конзисторији до 11. (24.) септембра.

Епархијална Конзист. Темишварска.

У **Темишвару**, 11. (24.) августа 1912. године.

ГЕОРГИЈЕ с. р.
епископ.

436 1—1

ЛЕКОВИТО КУПАТИЛО

„РУСАНДА“

У МЕЛЕНЦИМА

(Торонталској županiji) — у јужној Угарској Отворено је од 1. (14.) маја до 1. (14.) септембра сваке године. Специјално лечи: **Севотине хроничну реуму, Скрофулу** у свима њеним облицима и појавама. **Кожне болести**, које нису у стању биле никакове лековите масти излечити, — нарочито Psorias и Prurigo. Код женских **неуредан крвоток**, и живчане болести. Сигуран успех у лечењу **Костобоље** Caries. Necrosis-а, у коме премашује најчувенија интернационална купатила. **Са успехом** лечи **застарели Луес.** — Станови се састоје из четири модерно удешена **хотела са 74 собе. Курсалон, кафана, изврсна кухиња, добра музика, цветни парк**, са удобним клупама, — **гласовир, куглана, билиард** стоји на расположењу купалишним гостима, — Ближа извешћа и проспекте на захтев и бесплатно шаље **управа купатила „Русанде“** 205 – 98

20634. szám.
kig. 1912.

Árlejtési hirdetmény.

Ujvidék szab. kir. város tanácsa a város intézményeinek állatállománya részére az 1912. évi október hó 1-étől 1913. évi julius hó végéig terjedő időtartamra szükséges zab biztositására folyó évi szeptember hó 19-én délelőtt 10 órakor zárt ajánlati versenytárgyalást fog a gazdasági ügyosztályban megtartani.

Felhivjuk a pályázni szandékozókat, hogy a körülbelül 600 métermázsa zab szükségletre nézve ajánlataikat a jelzett időpontig és helyen annál is inkább nyujtsák be, mert elkésetten érkezett, valamint a kellően fel nem szerelt avagy utó ajánlatokat figyelembe nem veszszünk.

A szállitantó zabból minta gyanánt lezárt zsákban legalább 2 kilógramm az árlejtés időpontjáig a gazdasági hivatalhoz beküldendő.

Bánatpénz fejében 1000 korona a város pénztáránál előzetesen leteendő és az erről szóló letétjegy az ajánlathoz csatolandó.

Ajánlattevő ajánlatában kijelenteni tartozik, hogy az árlejtési feltételeket ismeri és azoknak magát aláveti.

A városi tanács fentartja magának a jogot, hogy az ajánlatok között az arra való tekintet nélkül szabadon választhasson.

Az árlejtési feltételek a gazdasági hivatal 33. számu irodájában a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Ujvidék, szab. kir. város tanácsa, 1912. évi augusztus hó 27-én.

PROFUMA BÉLA
alpolgármester.

2—2

Главни Комисионар

за Угарску (осим вршачке и темишварске дијецезе), **Хрватску и Славонију, Босну и Херцеговину** итд.

Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

Одлуком Саборског Одбора предана су мени у главну комисију сва издања горепоменуте штампарије, као што су **школске и црквене тисканице, школске књиге, писанке** и т. д. — Стога молим славне црквене општине, господу учитеље и свештенике, да од сада изволе наруџбе **директно мени слати,** а никако манастирској штампарији. —

НАЈВЕЋА ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА ШКОЛСКИХ КЊИГА И УЧИЛА

МИЛАНА ИВКОВИЋА

НОВИ САД — UJVIDÉK.

НА ШКОЛСКИМ КЊИГАМА ДАЈЕМ

НАЈВЕЋИ РАБАТ.

Препоручујем своје велико стовариште на мало и велико (en gros) Канцеларијског и концепт папира, оловака, пера, радир гуме, мастила најбоље каквоће, сунђера, писаљака, таблица и све остале приборе за школе и канцеларије. —

Све по јефтинијој цени него игде!
Послуга брза и тачна!

Списак школских књига и учила, школских и црквених тисканица и канцеларијског прибора шаљем бадава! —

434 1—15

Ad бр. У. Ф. 311. ех 1912.

Објава лицитације на мањак.

Дана 17. септембра п н. 1912. одржаће се у **писарни манастира Фенека у Фенеку**

усмена и офертуална лицитација

за оправку цркве и куће српског православног манастира Фенека. Предрачуњена свота износи К 28.339·60.

Усмена лицитација ће отпочети тачно у 10 сахати пре подне а оферти ће се отворити одмах по завршетку усмене лицитације, после чега ће се и коначни резултат прогласити.

Прописно биљеговани оферти и прилози снабдевени са 5% пишманлуком предрачуњене своте имају се најзад дана 12. септембра п. н. кал. до 12 сахати пре подне предати управи манастира Фенека. На завоју оферта, који мора бити запечаћен, мора бити јасно исписано: Управи срп. православног манастира Фенека у Фенеку. Понуда за оправку цркве и куће манастира Фенека.

Усмени лицитанти су дужни на дан лицитације положити поверенству 5% пишманлук предрачуњене своте у колико нису исти поднели са евентуалним офертом. Накнадне, касније стигле и телеграфске понуде, као и оне које нису правилно обложене неће се узимати у обзир.

У лицитацији могу учествовати осим дипломираних техничара само званично овлаштени подузетници градитељи, што су дужни на захтев сведоџбом доказати. Задржава се право поверења према личностима макар понуда била и скупља.

Досталац је дужан исти дан свој пишманлук надокнадити на 10% а офертуални досталац за случај да лицитацији лично не присуствује, у року од 48 сахати иза примљене обавести о досталости посла.

Услови и предрачун могу се у званичним часовима видети у канцеларији српског народно-црквеног мерника у Карловцима и то до укључиво 16. септембра а затим на дан лицитације у манастирској писарни.

У **Карловцима**, 16. (29.) августа 1912. 431 2—3

Српски народно-црквени мерник.

Ad бр. У. Ф. 316 ех 1912.

Објава лицитације на мањак.

Дана 30. септембра п. н. 1912. одржаће се у писарни манастира Раванице у Врднику усмена и офертуална лицитација за оправку цркве и куће српског православног манастира Раванице. Предрачуњена свота износи К 43.769 35.

Усмена лицитација ће се отпочети тачно у 10 сахати пре подне а оферти ће се отворити одмах по завршетку усмене лицитације, после чега ће се и коначни резултат прогласити.

Прописно биљеговани оферти и прилози снабдевени са 5% пишманлуком предрачуњене своте имају се најзад дана 12. септембра п. н. к. до 12 сахати пре подне предати управи манастира Раванице.

На завоју оферта, који мора бити запечаћен, мора бити јасно исписано: Управи српског православног манастира Раванице у Врднику. Понуда за оправку цркве и куће манастира Раванице.

Усмени лицитанти су дужни на дан лицитације положити поверенству 5% пишманлук предрачуњене своте у колико нису исти поднели са евентуалним офертом. Накнадне, касније стигле и телеграфске понуде, као и оне, које нису правилно обложене не ће се узимати у обзир.

У лицитацији могу учествовати осим дипломираних техничара само званично овлаштени подузетници градитељи, што су дужни на захтев сведоџбом доказати. Задржава се право поверења личности макар понуда била и скупља.

Досталац је дужан исти дан свој пишманлук надопунити на 10% а офертални досталац за случај да лицитацији лично не присуствује, у року од 48 сахати иза примљене обавести о досталости посла.

Услови и предрачун могу се у званичним часовима видети у канцеларији српског народно-црквеног мерника у Карловцима и то до укључиво 12 септембра а затим на дан лицитације у манастирској писарници.

У **Карловцима**, 16. (29.) августа 1912.

432 2—3 **Српски народно-црквени мерник.**

Власник и издавалац: Деон. друштво Браник.

Парна штампарија д. д. Браника у Н. Саду.